

**RENOWACJA BRAMY CEGLANEJ ORAZ OGRODZENIA
WZDŁUŻ ULICY KAPŁAŃSKIEJ
PRZY BAZYLICE P.W. MATKI BOŻEJ POCIESZENIA
I ŚW. STANISŁAWA BISKUPA W SZAMOTUŁACH
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH**

ADRES INWESTYCJI: UL. KAPŁAŃSKA 16
64-500 SZAMOTUŁY

INWESTOR: PARAFIA RZYMSKO-KATOLICKA P.W. MATKI
BOŻEJ POCIESZENIA I ŚW. STANISŁAWA
BISKUPA W SZAMOTUŁACH,
UL. KAPŁAŃSKA 16, 64-500 SZAMOTUŁY

AUTOR OPRACOWANIA: mgr Krzysztof Milanowski

KRZYSZTOF MILANOWSKI
Krzysztof Milanowski
KONSERWATOR / ZABYTKOZNAWCA
NR DYPLOMU 2067

**Szamotuły
Listopad 2023**

SPIS TREŚCI

I. CZĘŚĆ FORMALNO – PRAWNA.....	3
II. INFORMACJE WSTĘPNE.....	5
III. HISTORIA OBIEKTU.....	6
IV. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU	8
V. CEL I ZAKRES PRAC KONSERWATORSKICH.....	9
VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	10
VII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA	

1. CZĘŚĆ FORMALNO – PRAWNA

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU Wydział Sztuk Pięknych nazwa jednostki organizacyjnej uczelni		DYPLOM
Pan(i) Krzysztof Jan Milanowski imię i nazwisko	urodzony(a) dnia 16 czerwca 1971 roku w Wągrowcu	odbył(a) studia wyższe magisterskie/5-letnie/ na kierunku Ochrona Dóbr Kultury
	w zakresie konserwatorstwa	
	z wynikiem dobrym	
	i uzyskał(a) w dniu 11 maja 1999 roku	
	tytuł magistra	
	/-/R.Drzewiecki	/A.Jamiolkowski
	Dziekan	Rektor
	Toruń	dnia 11 maja 1999 roku

	
<i>Krzysztof Jan Milanowski</i> (podpis posiadacza dyplomu)	
Nr 2067 (numer dyplomu)	
MEN - I - 3a SW ZG Pol. Śl. z. 51/97	

Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków
Województwa Kujawsko-Pomorskiego
ul. Łazienna 8, 87-100 TORUŃ
tel. (056) 655 47 51, (056) 621 06 92
fax (056) 655 46 84 REGON 005740463

.....
/oznaczenie organu/

Toruń, 01 czerwca 1999 r.
/miejsowość, data/

I.dz. WO.SOZ. - 1573/99

ZAŚWIADCZENIE Nr 15/99

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, i § 17 i 18 oraz 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności (Dz. U. Nr 16, poz. 55) **stwierdzam, że:**

Pan/i/ **mgr Krzysztof Milanowski**
urodzony/a **16 marca 1971 r. w Wągrowcu**
zamieszkały/a/ **w Toruniu, ul. Rydygiera 22 d/50**
posiada kwalifikacje w zakresie: **pełnienia nadzorów konserwatorskich przy remontach obiektów zabytkowych.**

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymuje:

1. Pan/i/ (adres)
Krzysztof Milanowski
ul. Rydygiera 22 d/50
87-100 Toruń

Krzysztof Milanowski

Oplatę skarbową w wysokości
3,00 zł skasowano na wniosku

Wojewódzki Konserwator Zabytków

mgr Maciej Obremski

.....
podpis z podaniem imienia,
nazwiska i stanowiska służbowego

Wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Toruniu
ul. Łazienna 8, 87-100 TORUŃ
tel. (056) 655 47 51, (056) 621 06 92
fax (056) 655 46 84
REGON 005740463 NIP 956-16-21-709

Za zgodność z oryginałem:

Toruń, dnia **12.06.1999**
Podpis *J. Czerwinski*

* Należy wstawić odpowiedni przepis § 17 - 19 w/w rozporządzenia w zależności od tego jakiego rodzaju kwalifikacje wnioskodawcy stwierdza w zaświadczeniu wojewódzki konserwator zabytków.

II. INFORMACJE WSTĘPNE

1. RODZAJ OBIEKTU: ogrodzenie kościoła

2. LOKALIZACJA: UL. KAPŁAŃSKA 16, 64-500 SZAMOTUŁY

3. ZAMAWIAJĄCY: PRACOWNIA PROJEKTOWA FORMA-T, MARCIN PIOTROWSKI, UL. SPORNA 15 61-709 POZNAŃ

4. PODSTAWA OPRACOWANIA:

- zlecenie zamawiającego
- szczegółowe oględziny obiektu przeprowadzane w październiku i listopadzie br.
- karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa, *Kościół pokolegiacki p.w. św. Stanisława Biskupa* (aut.: R. Kamiński, 1983 r.)
- dokumentacja fotograficzna
- analiza historyczna i porównawcza

5. PRZEDMIOT OPRACOWANIA: Przedmiotem opracowania jest program prac konserwatorskich dla ogrodzeni kościoła z bramą.

6. ZAKRES OPRACOWANIA

Wschodnia część ogrodzenia zamykającego działkę wzdłuż ul. Kapłańskiej.

7. OPRACOWAŁ

mgr Krzysztof Milanowski

III. HISTORIA OBIEKTU

W neogotyckiej bramie-dzwonnicy z 2 poł. XIX w. znajduje się krucyfiks z 3 ćw. XVIII w. pochodzący z kościoła poreformackiego.

Il. 1. Fotografia prasowa z 1926 r. – widoczna południowa, wewnętrzna część bramy i uroczystość poświęcenia dzwonu Stanisław”.

Il. 2. Fotografia kolegiaty z lat 1929-1935 (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego). U dołu widoczna zewnętrzna, północna część bramy. Na osi przyłączy instalacji telefonicznej. W sąsiedniej, północnej arkadzie niewielki dzwon.

Il. 3. Na fotografiach z karty ewidencyjnej wykonanej w 1983 r. metalowe furtki są już wymienione na nowe (fot. R. Kamiński, 1983 r.).

IV. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

Największym problemem zaobserwowanym na ceglanych partiach ogrodzenia (szczególnie na przęsłach bramy) jest znaczne zwietrzenie i zniszczenie cegieł w licu. Częściowo może to być spowodowane zastosowaniem zbyt twardych spoin cementowych w trakcie kolejnych remontów i reperacji, ale wynika również ze specyfiki i jakości zastosowanego w trakcie XIX-wiecznej budowy materiału. Działanie czynników atmosferycznych, nieprawidłowe remonty zaowocowały szeregiem obecnych na murach uszkodzeń: całkowite skruszenie i odpadania lica cegieł, erozja lica ceglanego objawiająca się powstaniem płytkich wgłębień, erozja powierzchni i profili ceglanych aż do całkowitego zniekształcenia i zatarcia ich geometrii. Lokalnie zastosowano przy remontach cegły o wymiarach i kolorach niedopasowanych do wątku historycznego (np. cegły żółte).

W partiach przyziemia, po obu stronach na licu pojawiły się również kolonie mikroorganizmów oraz drobna roślinność zakorzeniona w powstałych szczelinach oraz wykwity soli transportowane z wnętrza konstrukcji.

Metaloplastyka bramy – furtki, przęsła ogrodzenia, krzyże na sterczynach bramy, czy konstrukcja krucyfiks w stanie dobrym -wymagające jedynie oczyszczenia i zabezpieczenia przed korozją.

V. CEL I ZAKRES PRAC KONSERWATORSKICH

Mając na uwadze wartość zabytkową, stan i charakter obiektu przyjęto następujące założenia konserwatorskie:

- w pracach konserwatorsko-restauratorskich zastosować materiały o składzie chemicznym i właściwościach fizykochemicznych maksymalnie zbliżonych do oryginalnych (np. ręcznie formowane cegły itp., kity i spoiny mineralne);
- przeprowadzić konserwację bramy i ogrodzenia zachowując w maksymalnym stopniu oryginalne materiały: cegły, zaprawy metaloplastykę;
- usunąć te materiały budowlane i elementy, które powodują niszczenie elewacji oraz stanowią zakłócenie ich pierwotnego opracowania plastycznego – w szczególności spoiny i łąty cementowe;
- na etapie wykonawczym, pod nadzorem konserwatorskim podejmować decyzje o zakresie całkowitej wymiany cegieł, zakresie uzupełnień kitami lub ewentualnym pozostawieniu drobniejszych uszkodzeń;

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Uwaga: niniejszy Program Prac Konserwatorskich nie uwzględnia rzeźby krucyfiks, która wymaga odrębnego opracowani branżowego.

1. Wytyczne ogólne:

- 1.1. Wszelkie prace konserwatorskie winny być wykonane przez specjalistyczną firmę konserwatorską, pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora elementów i detali architektonicznych, pod nadzorem konserwatorskim oraz w ścisłej współpracy z przedstawicielami właściwego Urzędu Ochrony Zabytków.
- 1.2. Przed przystąpieniem do prac należy wykonać dokładną dokumentację fotograficzną obiektu.
- 1.3. Przystępując do prac należy wykonać próby oczyszczenia powierzchni lica ceglanego, zaczynając od metod najmniej inwazyjnych.
- 1.4. W trakcie prac należy wykonywać bieżącą dokumentację konserwatorską.
- 1.5. Po zakończeniu prac należy opracować dokumentację powykonawczą.

2. Wytyczne szczegółowe:

Partie murowane:

- 2.1. Wstępnie mury oczyścić z luźnych nawarstwień mechanicznie, na sucho.
- 2.2. Partiami czyścić lico metodą chemiczną z użyciem myjki ciśnieniowej oraz np. preparatu Fassadenreiner-Paste firmy Remmers. Ciśnienie i temperaturę wody dobrać po wykonaniu prób pod nadzorem konserwatorskim.
- 2.3. Po oczyszczeniu usunąć mechanicznie wszystkie uszkodzone lub wtórne, cementowe spoiny, wtórne wyprawki cementowe oraz cegły zniszczone w stopniu wykluczającym ich konserwację.
- 2.4. Usunąć cegły wtórnie osadzone, nieodpowiadające historycznym wymiarom wątku i niepasujące kolorystycznie.
- 2.5. Całość lica odgrzybić preparatem Glonosan firmy Remmers oraz wykonać kilkakrotnie zabiegi odsalające, np. preparatem Clean AC firmy Remmers.
- 2.6. W miejscach powstałych ubytków lica osadzić na zaprawie mineralnej (np. Optosan TrassMörtel firmy Optolith)nowe cegły, wytypowane wspólnie z nadzorem konserwatorski.
- 2.7. W miejscach drobniejszych uszkodzeń cegły wykonać wyprawki dedykowanymi kitami do uzupełnień cegły zabytkowej (np. Remmers, Atlas Zoty Wiek).

- 2.8. Po przeprowadzeniu prób i akceptacji przez nadzór konserwatorski wykonać nowe spoinowanie lica stosując gotową zaprawę z trassem – Optosan TrassFuge firmy Optolith, dobierając kolorystykę lokalnie.
- 2.9. Po zakończeniu prac wszystkie powierzchnie, nasączyć preparatem hydrofobizującym, np. Facade Impregnation firmy Remmers.

Elementy metalowe:

- 2.10. Usunąć produkty korozji metodą chemiczną dowolnym preparatem odrdzewiającym.
- 2.11. Mechanicznie prostować zniekształcone i pokrzywione elementy metalowe.
- 2.12. Malowanie wszystkich elementów półmatowymi dedykowanymi do zabytków z metalu eksponowanych na działanie warunków atmosferycznych. Ponieważ na elementach historycznych stwierdzono pozostałości pierwotnej czerni kowalskiej proponuje się farbę Antic Graphitschwarz firmy Eddi Schmied z opiłkami metalu.

Elementy drewniane:

Pozostałości belki drewnianej dzwonu w przęśle południowym bramy należy pozostawić i po oczyszczeniu z luźnych zabrudzeń zabezpieczyć dedykowaną lazurą do drewna, np. HK Lasur firmy Remmers.

Opracował:
mgr Krzysztof Milanowski

KRZYSZTOF MILANOWSKI
KONSERWATOR / ZABYTKOZNAWCA
NR DYPLOMU 2067

VII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Il. 1. Zewnętrzna strona ogrodzenia i brama. Widok od strony południowej z poziomu ul. Kaptańskiej.

Il. 2. Wewnętrzna strona ogrodzenia i brama. Widok od strony południowo zachodniej, z poziomu placu wokół bazyliki.

Il. 3. Zewnętrzna strona bramy ogrodzenia. Widok od strony wschodniej z poziomu ul. Kapłańskiej.

Il. 4 i 5. Wewnętrzna strona bramy – po prawej przęsło w którym zawieszony był dzwon. Pozostały po nim końcówki belki w podłuczcu arkady i schody u podstawy. Widok od strony zachodniej, z poziomu placu wokół bazyliki.

Il. 6. Masywne schody wmurowane wtórnie między arkady bramy w celu obsługi dzwonu po wewnętrznej stronie przęsa południowego.

Il. 7. Wewnętrzna strona przęsa północnego bramy. Zachowana pierwotna metaloplastyka, lico ceglane w znacznym stopniu zużyte lub lokalnie wymienione w trakcie kolejnych remontów.

RENOWACJA BRAMY CEGLANEJ ORAZ OGRODZENIA WZDŁUŻ ULICY KAPLAŃSKIEJ PRZY BAZYLICE P.W. MATKI BOŻEJ POCIESZENIA
I ŚW. STANISŁAWA BISKUPA W SZAMOTUŁACH
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Il. 8 - 11. Ujęcia węgarów i lica filarów bramy – widoczne pozostałości dekoracyjnej spoiny i rozległe uzupełnienia lica cegłami żółtymi.

Il. 12. Jedno z przęseł masywnego ogrodzenia z krzyżem trójlistnym (tzw. krzyż Łazarza). Widok od strony ul. Kapłańskiej.

Il. 13. Przęsła masywnego ogrodzenia. Widok od strony ul. Kapłańskiej.

Il. 14 i 15. Współczesne, stylizowane furtki w północnym i południowym przęśle bramy.

Il. 16. Przęsło bramy z pierwotną – 19-to wieczną metaloplastyką.